

Verslag van de Workshop 'Anders omgaan met Verbeterd Gescheiden Stelsels', gehouden op 25 maart 2014 in Amersfoort.

Op 25 maart 2014 organiseerden STOWA en RIONED een workshop over 'Anders omgaan met Verbeterd Gescheiden Stelsels'. De workshop maakte onderdeel uit van de gelijknamige proeftuin. Tijdens de workshop werd aan de hand van stellingen van gedachten gewisseld over de zin en onzin van VGS-verbetermaatregelen. Dat gebeurde onder de bezielende leiding van Rob van der Velde van WATERmaat.

De insteek werd door Rob van der Velde als volgt beschreven:

De stellingen zijn niet zo mooi mogelijk geformuleerd, zoals je zou doen om voor een bepaald beleid draagvlak te verkrijgen. De stellingen zijn juist prikkelend geformuleerd en soms een beetje draaiend of dom. De deelnemers moeten gaan staan bij “eens” of “oneens”. Hun positie is nooit goed of fout. Het gaat er om dat ze nadenken over de kwestie van de stelling en dan een keuze maken, ook al is hun eigen mening genuanceerder dan eens of oneens. Vervolgens kunnen enkelen het woord voeren waarom ze zijn gaan staan bij eens of oneens. Hierbij draait het om het uitwisselen van argumenten. Het is een werkvorm die deelnemers stimuleert om hun gedachten te vertalen tot argumenten en die te delen met de groep. Door het actieve karakter blijven de mensen wakker en betrokken. Deelnemers gaan naar huis met het positieve gevoel dat ze iets hebben bijgedragen. Daarnaast hebben ze diverse andere meningen gehoord en zijn daardoor wellicht losgeweekt van hun eigen vastgeroeste gelijk. Verder is een voordeel van deze werkvorm dat de gespreksleider gemakkelijk kan voorkomen dat enkelen het gesprek domineren.

De workshop bevatte twee parallelle sessies met dezelfde onderdelen:

- Groep A ging eerst aan de slag met de stellingen en kreeg daarna de toelichting op de deelprojecten en inzage in de winstkansen.
- Groep B kreeg eerst de toelichting op de deelprojecten en inzage in de winstkansen en ging daarna aan de slag met de stellingen.

Navolgend de stellingen met de reacties van beide groepen.

Stelling: Eerst alle foutieve aansluitingen opheffen, anders heeft het optimaliseren van de p.o.c. van VGS geen enkele zin.

Toelichting: Bij gescheiden stelsels komen in meer of mindere mate foutieve aansluitingen voor. Afvalwater op het hemelwaterstelsel en/of hemelwater op het afvalwaterstelsel. Eén van de doelstellingen van het verbeterd gescheiden stelsel is om foutieve aansluitingen van afvalwater op het hemelwaterstelsel zoveel mogelijk te ondervangen. Dit voordeel raak je wellicht kwijt als je aanpassingen gaat doen.

Sessie 1	Sessie 2
Eens: 2 Oneens: 21 Argumenten eens: 1. Het principe van een gescheiden systeem is dat het gescheiden is. Houd je daaraan. 2. Foutaansluitingen zorgen voor een grote vuiluitworp. 3. Voor de oppervlaktewaterkwaliteit zijn foutaansluitingen belangrijker dan water dat naar de rwzi gaat. 4. Er zijn veel meer gescheiden dan VGS-systemen. 5. Optimaliseren van (de p.o.c. van) VGS-systemen is alleen mogelijk als je het systeem goed kent (dus ook foutaansluitingen opspoot). Argumenten oneens: 1. Het is kostbaar en tijdrovend. Je kunt ernaar streven, maar intussen kun je ook de p.o.c. van VGS-systemen optimaliseren o.b.v. ontvangende waterkwaliteit. 2. Beide sporen zijn belangrijk. 70% regenwater naar de rwzi is een grote hoeveelheid. 3. Opheffen van alle foutaansluitingen is een utopie. 4. De klussende burger: in verloop van tijd komen er (weer) foutaansluitingen bij. 5. Vergelijk de waterkwaliteit met effluent van een rwzi. Is het schoner, maak het systeem dan gewoon gescheiden. Alleen in bijzondere gevallen hoef je foutaansluitingen op te sporen. 6. De eigenschappen en kwaliteit van het ontvangende water bepalen of je foutaansluitingen moet opsporen. 7. Ook al zijn er foutaansluitingen, dan kan de p.o.c. (van een goed ontworpen stelsel) nog steeds omlaag zonder dat er Droogweerafvoer (DWA) wordt overgestort.	Eens: 7 Oneens: 8 Argumenten eens: 1. Houd je aan je doel; houd het gescheiden. 2. Foutaansluitingen vormen een bron van onzekerheid die je liever kwijt bent. 3. De basis moet goed zijn. 4. Sensortechnologie zal opsporen mogelijk maken. 5. Vergroot de betrokkenheid van de burger 6. Voorbeeld 'Eindhoven' uit parallelsessie pleit voor opheffen foutaansluitingen 7. Als je begint met accepteren van foutaansluitingen, waar ligt de grens? Argumenten oneens: 1. Als we op het opheffen van alle foutaansluitingen moeten wachten, dan wachten we nog lang. 2. Opheffen van alle foutaansluitingen is een utopie. 3. Je kunt beter sturen op de waterkwaliteit m.b.v. sensortechnologie. 4. Als de waterkwaliteit in orde is, is er geen reden om achter foutaansluitingen aan te gaan. 5. In het ontwerp van VGS is rekening gehouden met foutaansluitingen. Ze vormen dus geen probleem. 6. Doorspoeling van het ontvangende water is belangrijker dan belasting. Gebruik zoveel mogelijk VGS-water voor doorspoeling, zelfs al is de kwaliteit niet 100%.

Stelling: Kleppen en dergelijke devalueren een VGS tot dubbel gemengd en dienen zoveel mogelijk verwijderd te worden.

Toelichting: Verbeterd gescheiden stelsels verschillen in de manier waarop de beide stelsels met elkaar zijn verbonden. Sommige kennen op meerdere plekken kleppen, ventielen, interne overstorten, hooggelegen verbindingspijpjes en andere verbindingen. Andere zijn bovenstrooms geheel gescheiden en hebben alleen benedenstrooms één plek met een pomp. In de praktijk geldt meestal: hoe eenvoudiger, hoe beter te beheren.

Sessie 1	Sessie 2
Eens: 18 Oneens: 5 Argumenten eens: 1. Onoverzichtelijk. Veel te arbeidsintensief om allemaal regelmatig na te kijken. 2. Houd het simpel. 3. Er wordt nooit naar gekeken. VGS is een vergeten systeem. 4. In theorie klopt het altijd. In de praktijk werkt het niet. Argumenten oneens: 1. Als er niets aan de hand is, ook niets doen. Verwijderen kost geld. 2. Het kan goed werken en dan scheelt het elektromechanische voorzieningen. 3. Kleppen hoeven niet moeilijk te zijn. Voorzie ze van signalering, zodat je evt. problemen tijdig signaleert. 4. Elk systeem is fout als je niet in de gaten houdt waar je mee bezig bent. Het ligt niet aan de kleppen, maar aan de controle.	Eens: 8 Oneens: 5 (2 maken geen keuze) Argumenten eens: 1. De afvoer klopt niet met 0,3 mm/h. 2. Er is te weinig controle op. 3. In theorie klopt het. In de praktijk niet. Argumenten oneens: 1. Bij een ontwerp is erover nagedacht. Je moet niet zomaar een ontwerp veranderen. 2. Werkt over het algemeen best goed (Zwolle) 3. Als het goed ontworpen is, kan het goed werken. (maar in de praktijk inderdaad vaak niet)

Stelling: VGS optimaliseren is gepruts in de marge en moet je dus niet doen.

Toelichting: De meningen zijn verdeeld hoeveel effect (besparing of kwaliteitsverbetering) te behalen is met het optimaliseren van VGS.

Sessie 1	Sessie 2
Eens: 2 Oneens: 21 Argumenten eens: 1. Focus liever op gescheiden met foutaansluitingen en laat wat meer water naar de rwzi gaan. 2. In VGS zit veiligheid. Problemen voor het milieu zitten in gescheiden systemen. Argumenten oneens: 1. We weten het niet. Daarom moeten we het onderzoek doen. 2. Bij evt. vergroten hydraulische capaciteit van de rwzi is VGS geen gepruts in de marge. 3. Wat is gepruts? Lokale problemen zijn ook belangrijk. 4. VGS-discussie is best veilig voor gemeenten en waterschappen. Een mooie voorloper voor een toekomstige discussie over gemengde stelsels.	Eens: 4 Oneens: 11 Argumenten eens: 1. We hebben weinig VGS (Zuiderzeeland). 2. Begin niet bij VGS. Plaats het in de context: waar wil je naartoe? De financiële winst is gepruts in de marge in vergelijking met de transitie van vervangingsinvestering naar verbeteringsinvestering (Zeeland). 3. Er zijn veel belangrijker bronnen op het watersysteem. 4. Optimaliseren is onzin. Gewoon scheiden. Argumenten oneens: 1. Kleine aanpassingen hebben grote effecten. 2. Maatwerk; onderzoek waar winst te halen is. 3. VGS = moeite doen om water viezer te maken dan het is. Daar valt veel te winnen. 4. Voor efficiëntie van de rwzi is VGS (gevoelsmatig) een belangrijke knop. 5. Van optimaliseren kun je ook leren over nieuwe (VGS-)systemen.

Stelling: Ombouw van VGS tot GS is de slimste manier van afkoppelen!

Toelichting: Afkoppelen van hemelwater vanaf de riolering is onder meer gericht op het verminderen van de afvoer naar de RWZI. Bij VGS gaat circa 2/3 deel van het ingezamelde hemelwater naar de RWZI. Bij GS is dit nul.

Sessie 1	Sessie 2
Eens: 7 Oneens: 16 Argumenten eens: 1. Laaghangend fruit. Je bent er echter nog niet. Ook gemengd afkoppelen blijft nodig. 2. Nuance: slim is meer dan goedkoop. Argumenten oneens: 1. Dit zijn aannames. 2. Dit is helemaal geen afkoppelen. 3. Er horen randvoorwaarden bij. Ja, mits of Nee, maar. 4. Stop regenwater niet in een buis, dat is pas slim.	Eens: 8 Oneens: 7 Argumenten eens: 1. Goedkoop: zet de pomp uit en kijk gewoon een jaar wat er gebeurt. 2. Belangrijk om veel 'schoon' water naar vieze vijvers te krijgen. Argumenten oneens: 1. Niet slim, wel gemakkelijk. Maar misschien is het toch slimmer om eerst gemengd aan te pakken. 2. Laatst 16 ton olie in het riool. Blij dat het niet was omgebouwd. 3. Gemeenten gaan niet meer afkoppelen omdat het moet. Als ze het doen, gaat het samen met wegbeheer. 4. Slimste manier van afkoppelen is bovengronds.

Stelling: De beste prikkel om gemeenten minder hemelwater te laten afvoeren naar de RWZI is het beprijzen per kuub bij de poort van de RWZI.

Toelichting: Het verminderen van de afvoer van hemelwater naar de RWZI is een wens van de zuiveringsbeheerder en leidt tot besparingen voor hem en tot een verbetering van zijn effluent. De benodigde maatregelen moeten veelal door de rioleringsbeheerder worden uitgevoerd en bekostigd.

Sessie 1	Sessie 2
Eens: 4 Oneens: 19 Argumenten eens: 1. Wat kost het nou werkelijk op de rwzi? Transparantie! Dan mag het ook in het belastingtarief terugkomen. 2. Maak de juiste economische afweging. Dit helpt de gemeentes om erin mee te gaan. 3. Een financiële prikkel werkt gewoon. Argumenten oneens: 1. Wij/zij-denken. Stap ervan af en maak een waterketenorganisatie. 2. Je moet het meten, dat kost geld. 3. Kijk breder, betrek ook het oppervlaktewater erbij. 4. Geen meerwaarde; je kunt zo al zien wat de kosten van de waterketen zijn. 5. Hou het simpel. 6. Dit voelt als een strafmaatregel. Ongewenst.	Eens: 1 Oneens: 14 Argumenten eens: 1. Prijsmechanismen werken. Argumenten oneens: 1. Beprijzen kost geld. 2. Beste prikkel is gezamenlijke visie en gezamenlijk beleid. 3. Probleem als het water van slechte kwaliteit is. De gemeente komt tussen de zuiveringsman en de emissieman van het waterschap in te staan. 4. Niet tegen financiële prikkel, maar in gezamenlijkheid afspraken maken over financiering.

Stelling: Zeker voor kwetsbare watersystemen kan straatvuil het verschil maken en moet je op VGS blijven inzetten, zowel bestaand als nieuw.

Toelichting: Hemelwater is behoorlijk schoon, maar straatwater niet altijd.

Sessie 1	Sessie 2
Eens: 9 Oneens: 14 Argumenten eens: 1. Voor specifieke locaties inzetten op VGS. Bijvoorbeeld marktterreinen. Argumenten oneens: 1. Als het echt vies is, maak het dan maar gemengd. 2. Als je kwetsbare systemen wilt beschermen, stop hemelwater dan niet in een buis.	Eens: 4 Oneens: 11 Argumenten eens: 1. Voor bijvoorbeeld bedrijventerreinen goed idee. Argumenten oneens: 1. Houd kwetsbare watersystemen gescheiden van je rioolstelsel. Verwerk hemelwater op eigen terrein. 2. Bij VGS op kwetsbare systemen gaat er nog steeds vuil over de overstort. 3. Misschien is zuiveren van regenwater beter. 4. Wellicht is het rioolstelsel niet de juiste plek om calamiteiten op te vangen. Laat de bedrijven hier zelf voor zorgen.

Stelling: First flush is onzin.

Toelichting: Hemelwater is behoorlijk schoon, maar straatwater niet altijd.

Sessie 1	Sessie 2
Eens: 10 Oneens: 13 Argumenten eens: 1. Door foutaansluitingen is er geen first flush, maar een endless flush. 2. Ga maar eens meten, dan zie je dat hij niet altijd optreedt (soms wel). Argumenten oneens: 1. Na droge perioden ontstaat een vuilprop. Die wil je (als waterschapper) niet in je systeem. 2. Hij is er wel, maar komt hij bij grote stelsels ooit bij het transportstelsel en de rwzi? 3. Hij is er wel, maar hoeveel risico's ermee samenhangen is de vraag.	Eens: 3 Oneens: 12 Argumenten eens: 1. Het gaat om vrachten in het zomerhalfjaar. De piek is niet het probleem; de bijdrage aan de totale belasting is klein. 2. First flush treedt niet altijd op. 3. Misschien is er wel een first flush, maar de discussie erover is in elk geval onzin. Argumenten oneens: 1. Uit het onderzoek van Rémy blijkt wel degelijk een first flush.

Stelling: Sensoren om de kwaliteit in het hemelwaterstelsel te meten hebben de toekomst om minder af te voeren richting de RWZI.

Toelichting: Sensoren worden goedkoper en beter en spelen een steeds grotere rol in ons leven.

Sessie 1	Sessie 2
Eens: 19 Oneens: 4 Argumenten eens: 1. Sensoren kunnen zeker helpen, ook tijdelijk. Onderhoud en kosten zijn hieraan ondergeschikt. 2. De robuustheid van sensoren zal toenemen. 3. Met meten en sturen is veel meer winst te behalen. 4. Het is elektronica, het kan kapot. Maar dat kun je ook op afstand controleren, net als bij gemalen. Argumenten oneens: 1. Toeters en bellen aan het stelsel. Het gaat kapot, je moet het in de gaten houden. In plaats daarvan moet je iets hebben dat altijd werkt. 2. Kosten (terugkerende vervangingskosten). 3. Als we een VGS nu kunnen optimaliseren, waarom later dan nog meten? 4. Sensoren hebben de toekomst, maar is het resultaat minder water? Misschien moeten we soms juist meer naar de rwzi sturen.	Eens: 12 Oneens: 3 Argumenten eens: 1. Continu meten is lastig, maar korte meetperioden gaan helpen aan een beter pompregime. 2. Het is zinvol, mits er een organisatie is die wat met de meetresultaten doet. 3. Sensoren zijn nodig om de foutaansluitingen op te heffen. 4. Kwetsbaarheid en prijs: de markt gaat hiervoor zorgen. Argumenten oneens: 1. Het zal nog heel lang duren totdat sensoren goed werken in de riolering waar niemand ernaar omkijkt. 2. De toekomst is dat we naar heel andere systemen gaan. Zijn sensoren dan nog wel nodig?

Stelling: Bovengrondse hemelwaterafvoer gevolgd door een bodempassage is te prefereren boven ondergrondse afvoersystemen.

Toelichting: Je hoeft hemelwater niet altijd in een rioolstelsel te stoppen. Je kunt het dikwijls bovengronds houden en via een bodempassage laten infiltreren of afvoeren.

Sessie 1	Sessie 2
Eens: 21 Oneens: 2 Argumenten eens: 1. Ervaring als bewoner: geen nadelen. 2. Je ziet precies wat er mis gaat, bijvoorbeeld foutieve aansluitingen. 3. De overheid kan hierdoor weer een stapje terug doen. 4. Nuance: het is wel te prefereren, maar de ruimte ontbreekt vaak. Dan gaat er toch een buis in de grond. 5. Op eigen terrein infiltreren is niet altijd mogelijk. Dan is bovengrondse afvoer te prefereren boven ondergronds. Argumenten oneens: 1. In bestaande situaties kan infiltratie voor natte kelders zorgen. 2. Afvoeren (boven- of ondergronds) is überhaupt niet nodig als je op eigen terrein kunt infiltreren. Behandel regenwater niet als afval dat je moet afvoeren.	Eens: 13 Oneens: 2 Argumenten eens: 1. Ervaring: geen troep. 2. Het is goed voor de bewustwording. 3. Dit is de toekomst van het weg- en groenbeheer. Openbare ruimte deels financieren uit rioleringspotje. 4. Scheelt kosten in aanleg en onderhoud. 5. Grotere afvoercapaciteit bij extreme neerslag. Argumenten oneens: 1. Vies gezicht, algen, troep, na-ijlen. 2. Gevaren voor de volksgezondheid: zie onderzoek Heleen de Man.

Stelling: Uiteindelijk is de emissieman bij het waterschap de baas en die draait de kraan van de p.o.c. niet dicht.

Toelichting: Bij een waterschap wil de zuiveraar minder water op de RWZI, maar de emissieman gruwet van vervuiling, de beleidsmaker vindt het reuze complex, terwijl de bestuurder, of de moderne manager die op zijn stoel gaat zitten, graag wil scoren.

Sessie 1	Sessie 2
Eens: 1 Oneens: 22 Argumenten eens: 1. De emissieman draait de p.o.c. niet dicht, want dat gebeurt in gezamenlijk overleg. Argumenten oneens: 1. Het gaat niet om emissies, maar om effecten. We moeten af van normen en emissies. 2. De tijd van de (overstort)vergunning is nu echt voorbij. We hebben een gezamenlijk belang. 3. Het moet een integrale afweging zijn. 4. Een baas is geen oplossing, maar er is een trekker nodig. Waterschap / hoogheemraadschap ligt voor de hand als partij.	Eens: 1 Oneens: 14 Argumenten eens: - Argumenten oneens: 1. Ervaring: emissieman is niet de baas. Bestuurders hebben de eindverantwoordelijkheid. 2. Het moet een integrale afweging zijn. 3. Besluitvorming gaat gezamenlijk met gemeente en waterschap.